

Asia: VN/8051/2019

Statsrådets principbeslut: den finländska demokratipolitiken för 2020-talet (utkast)

Lausunnonantajan lausunto

Ert utlåtande om demokratipolitiska riktlinjer och åtgärdsförslag (åtgärdsförslagen presenteras nedan efter tema, mer detaljerade förslag finns i dokumentet)

Kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto luonnokseen 'Valtioneuvoston periaatepäätös suomalaisesta demokratiapolitiikasta 2020-luvulla'.

Yhteiskunnat globaalisti kohtaavat parhaillaan ns. kolmoiskriisin vaikutuksia, missä ilmastonmuutos, luontokato ja saastuminen horjuttavat yhtä aikaa yhteiskuntien vakautta. Ne aiheuttavat konkreettisia terveys-, talous- ja muita haittoja ihmisten arjessa sekä myös suurta huolta ja turvattomuuden tunnetta, jotka osaltaan voivat vähentää luottamusta julkishallintoon ja demokratiaan. Toisaalta ympäristöongelmia voidaan ratkaista ja samalla kansalaisten luottamusta voidaan vahvistaa toteuttamalla vaikuttavia ja oikeudenmukaisia vihreää siirtymää tukevia toimenpiteitä.

Kuten Suomen perustuslain 20 § säätelee, vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille, ja julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon. Tässä haasteellisessa ajassa toivomme, että ympäristödemokratia tuodaan periaatepäätöksessä vahvemmin esille.

Sen vuoksi toivomme lukuun 1 ainakin seuraavia lisäyksiä:

- lisätään sopivaan asiayhteyteen maininta vallitsevasta tilanteesta, esim. "Yhteiskunnat globaalisti kohtaavat parhaillaan ns. kolmoiskriisin vaikutuksia, missä ilmastonmuutos, luontokato ja saastuminen horjuttavat yhtä aikaa yhteiskuntien vakautta. Kestävyysaasteet kytkeytyvät monin tavoin kansalaisten terveyteen, turvallisuuteen ja toimeentuloon, ja niitä tulisikin ratkaista korostetun demokraattisessa prosessissa, laaja-alaisesti eri näkökohtia huomioiden."
- s. 9 lisätään ympäristöpolitiikka vaikuttavien politiikkojen joukkoon.
- s. 10 lisätään ilmastonmuutos ja luontokato megatrendien joukkoon.

- s. 13 lisätään vihreän siirtymän toimien oikeudenmukaisuus luottamukseen ja demokratianäkemyksiin vaikuttavien tekijöiden joukkoon.

Lisäksi muutosehdotukset Liitteeseen 1:

- s. 38 on päivitettävä ilmastolain tilanne, esim. ”1.7.2022 voimaan tullut uusi ilmastolaki valmisteltiin hyvin laajassa osallistavassa prosessissa ja sisältää itsessään ympäristödemokraattisia elementtejä, kuten säädöksen saamelaisen ilmastoneuvoston toiminnasta. Ilmastolaista on myös valmisteilla hallituksen esitys, jossa ehdotetaan osaltaan ympäristödemokratiaa vahvistavaa muutoksenhakua koskevaa sääntelyä.”
- esim. s. 41 ehdotamme lisäystä Ilmastopolitiikan pyöreästä pöydästä, ”Vuonna 2020 perustetulla Ilmastopolitiikan pyöreällä pöydällä tuetaan ilmastopolitiikan kansallista valmistelua ja toimeenpanoa. 5–7 kertaa vuodessa kokoontuvaan pyöreään pöytään on koottu keskeiset sidosryhmät (ammattiliitot, kunnat, tutkijat, teollisuudenalat, etujärjestöt, nuoret ja kansalaisjärjestöt) keskustelemaan erityisesti siitä, miten siirtymä hiilineutraaliin yhteiskuntaan tehdään sosiaalisesti ja alueellisesti reilulla tavalla, ja miten vähähiiliset ratkaisut saadaan yrityksille ja kansalaisille houkutteleviksi ja kannattaviksi. Lisätietoa: <https://ym.fi/ilmastopolitiikan-pyorea-poyta>

Riktlinje 1: Valsystemet är funktionellt, säkert och pålitligt. Alla har lika möjligheter och tillräcklig kapacitet att utöva sin rätt till deltagande

Teman för åtgärdsförslag för att förbättra den representativa demokratins funktion

- *Reform av valsystemet*
- *Stärkande av säkerheten i valen*
- *Flexiblare röstningsmöjligheter och införandet av ett elektroniskt rösträttsregister i stor skala*
- *Främjande av valdeltagandet och en mångfaldig kandidatuppställning*

Ympäristöministeriöllä ei lausuttavaa linjaukseen.

Riktlinje 2: I Finland finns mångsidiga möjligheter till delaktighet och allt fler utövar sina politiska och medborgerliga rättigheter

Teman för åtgärdsförslag för att förbättra den representativa demokratins funktion

- *Främjande av jämlikt deltagande och göra det till en starkare del av beslutsfattande och beredning.*
- *Utveckling och utvärdering av delaktighetssystem i kommuner och välfärdsområden.*
- *Granskning av initiativinstrument samt omfattande användning av olika metoder för deltagande och påverkan. Utveckling av digital delaktighet och nätdemokratitjänster.*
- *Utvärdering och mätning av deltagandeåtgärder samt utveckling av jämlikt deltagande.*

Ympäristöministeriöllä ei lausuttavaa linjaukseen.

Riktlinje 3: Demokrati-, människorätts- och mediefostran samt kontinuerligt lärande stödjer förverkligandet av rätten till deltagande

Teman för åtgärdsförslagen till stöd för demokrati, människorätts- och mediefostran

- *Ingripande i särskiljningen av ungas utbildningsbanor i ett tidigt skede. Säkerställande av kunskapsunderlag och färdigheter som stödjer delaktighet.*
- *Förbättrad tillgång till aktuellt utbildnings- och studiematerial (om demokrati- och människorättsfrågor). Utredning av inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum för demokrati- och människorättsfostran samt introduktionen av nationella aktuella resultat för pilotprojekt.*
- *Långsiktig utveckling av grund- och fortbildning för lärare inom demokrati- och människorättsfrågor.*
- *Stärkande av medborgarfärdigheter samt öppen debatt för att identifiera och bekämpa desinformation (inkl. digital- och medieutbildning).*
- *Stärkande av den roll som nätverket av allmänna bibliotek och museer har när det gäller att stärka det sociala deltagandet och mediekompetensen.*
- *Stärkande av kunskapen om demokrati, mänskliga rättigheter och medieläsfärdighet och en utökning av dess tyngdpunkt i integrationsutbildning samt i flerspråkig samhällsorientering.*
- *Säkerställande av tillräckliga resurser för medborgarsamhällets aktörer för att tillhandahålla utbildning inom demokrati, mänskliga rättigheter och medieläsfärdighet.*

Ympäristöministeriöllä ei lausuttavaa linjaukseen.

Riktlinje 4: Öppen, transparent och interaktiv förvaltning stärker tilliten. Beslutsfattandet är informationsbaserat

Teman för åtgärdsförslag för att främja förvaltningens öppenhet och transparens

- *Utveckling av den offentliga förvaltningens kommunikation i frågor som rör samhällsfunktionen.*
- *Färdigställande av reformen av offentlighetslagen. Införandet av öppenhetsregistret, uppföljning samt utvärdering av bedömningen av utvecklingsbehoven.*
- *Förbättrande av lagstiftningsprocessens öppenhet och delaktighet samt utveckling av tjänstemännens kompetens.*

Ympäristöministeriö ehdottaa, että lisätään lukuun ympäristödemokraattinen toimenpide-ehdotus: ”Oikeudenmukaisen vihreän siirtymän toimenpiteitä valmistellaan niin ministeriössä kuin muuallakin julkishallinnossa aktiivisessa vuorovaikutuksessa kansalaisyhteiskunnan ja sidosryhmien kanssa. Asiat valmistellaan avoimesti, ja osallisten huolia sekä toiveita kuunnellaan tarkasti,

kiinnittäen erityistä huomiota haavoittuvien ryhmien (esimerkiksi saamelaiset, lapset ja nuoret, vanhuksat ja vammaiset) saavutettavaan tiedonsaantiin ja osallistamiseen.”

Riktlinje 5: Den samhällseliga debattkulturen är konstruktiv, pluralistisk och icke-diskriminerande och gör det möjligt för olika befolkningsgrupper att delta

Teman för åtgärdsförslag för att förbättra debattkulturen

- *Identifiering av dialog och samarbete (mellan partierna) som en nyckelfaktor i en konstruktiv debattkultur i samhället.*
- *Främjande av goda relationer mellan olika befolkningsgrupper genom dialoger.*
- *Valet av rätt instrument för deltagande för att minska särskiljningen för deltagande.*
- *Fortsatta myndighetsåtgärder och kompetensutveckling för att kunna ingripa i hatretorik och trakasserier.*
- *Förebyggande av hatretorik och ökad medvetenhet om mötet mellan hatretorik och trakasserier samt gränserna för yttrandefriheten.*

Ympäristöministeriöllä ei lausuttavaa linjaukseen.

Riktlinje 6: Ett aktivt och livskraftigt medborgarsamhälle är en central del av en fungerande demokrati

Teman för åtgärdsförslag för att stödja medborgarsamhällets verksamhetsförutsättningar och deltagande

- *Identifiering av betydelsen av ett autonomt och livskraftigt medborgarsamhälle samt främjande av sektorsövergripande samarbete baserat på partnerskap.*
- *Långsiktig utvärdering och uppföljning av förändringar i medborgarsamhället och deras påverkan.*
- *Medborgarverksamhetens medvetenhet om finansierings- och kapitalanskaffning och stöd för kompetens samt utveckling av kapitalanskaffningsinnovationer.*
- *Stöd för ungdomars frivilligarbete med hjälp av skolor och läroinrättningar.*
- *Främjande av forskning av medborgarsamhället och bättre tillämpning av forskningsdata. Stärkande av kompetens och kunskap gällande medborgarsamhället hos tjänstepersoner.*
- *Stärkande av kulturinstitutionernas roll och verksamhet i integrationen och den sociala gemenskapen samt framlyftande av kulturen som en central del av stadsutvecklingen.*

Ympäristöministeriö ehdottaa, että lisätään lukuun 2.6 tai muualle sopivaan asiayhteyteen maininta ilmastokriisin vaikutuksista moninaistuviin osallistumistapoihin, esim. ”Kansalaisten lisääntyvä huoli ilmastomuutoksesta ja luontokadosta näkyy selvästi ympäristödemokratian toimintakentän muutoksina; viime vuosina on syntynyt uusia järjestäytymisen tapoja, kuten Elokapina, Aktivistimummot ja Ilmastolääkärit, ja toisaalta esimerkiksi ympäristöministeriön järjestämä

ilmastosuunnitelman kansalaiskysely keräsi peräti 18 000 vastausta. Onkin tärkeää, että ympäristöhuoliin vastataan järjestelmällisellä vuorovaikutuksella ja eri näkemysten huomioimisella ympäristöön vaikuttavien toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Riktlinje 7: Finland stödjer utvecklingen av demokratin internationellt

Teman i åtgärdsförslagen för att stödja den internationella demokratiutvecklingen

- *Utökad kontakt med aktörer på nationell nivå och utveckling av Finlands internationella demokratiarbete som helhet. Tillämpning av den finländska kompetensen inom demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstaten vid internationellt samarbete.*
- *Stärkande av det politiska deltagandet för grupper som är underrepresenterade i politiken genom att stödja partier och parlament internationellt. Utveckling av olika sätt för att stödja förverkligandet av olika aktörers rätt till deltagande samt mediefrihet.*
- *Utveckling av statsrådets forskningsverksamhet samt uppföljning av det internationella demokratiarbetets inverkan och utvecklingsbehov.*
- *Finlands aktiva arbete inom initiativet Europeiska Unionens Team Europe Democracy och mellanstatliga demokratiorganisationer. Finlands stöd till International Institute for Democracy and Electoral Assistance, International IDEA.*

Ympäristöministeriöllä ei lausuttavaa linjaukseen.

Damski Juhani
Ympäristöministeriö

Asunta Anju
Ympäristöministeriö